

segélyben pedig 162 gyermek. Végül a rokkantak száma 178 volt, akik 8544 K-val terhelték meg az évi költségvetést.

A nyomdászok szervezettsége anyagi helyzetük javítására hathatósan befolyt: a létminimum egyre emelkedik s a munkaidő folyton rövidül. Míg egy félszázad előtt 10 óra volt a rendes munkaidő, az 1910-ben 8 évre kötött szerződés a munkaidőt $8\frac{3}{4}$, majd $8\frac{1}{2}$ órára csökkenti. Azt hihetnők, hogy az ekként javult gazdasági viszonyokkal párhuzamosan fejlődött a munkásoknak mesterségük iránt való szeretete. Sajnos azonban, ez épen nem áll. E tekintetben jellemző a nyomdászok Szakköre által 1901-ben megindított tanfolyam siralmas kudarca. Az első előadáson ugyan 112 hallgató vett részt, de a berekesztésig a hallgatók száma — 37-re apadt! Az 1902. évi tanfolyam már csak 40 hallgatóval indult meg s később érdeklődés hiányában teljesen beszünt. A szakkör mindazonáltal később is tartott kurzusokat, melyeket az állam pénzzel segélyezett. Majd 1909-ben CZAKÓ Elemér a m. kir. iparművészeti iskola keretében létesített felsőbb szaktanfolyamot, melynek 10 grafikus és 20 nyomdász-hallgatója volt, de 2 évi fennállás után ez is megszűnt. Ime ezek oly adatok, melyek komoly aggodalommal tölthetik el mindazokat, akik a nyomdászatban nemcsak ipart, de művészetet is keresnek s akik kicsinyes nacionalizmusból azt szeretnék, hogy nyomdászaink ne csak díjazás, hanem a végzett munka tekintetében is az első sorba kerüljenek.

Reméljük, hogy a következő félszázad története ily irányban is sok feljegyzésre érdemes momentummal fog szolgálni krónikásának.

GYALUS ISTVÁN.

Monographien des Buchgewerbes. Bd. 1—9. Leipzig 1908—1913. Verlag des deutschen Buchgewerbevereins. 16-r. 116; 84, 30; 52; 99; 112, 2 mell., 104, 1 mell.; 104, 111; 65, 1, 22; 58; 96 l. Egy-egy füzet ára —.60 — 1.50 M.

A német könyvipari testület kiadásában megjelent ez a zsebalakú vállalat elsősorban a könyvnyomtatással iparszerűen foglalkozók tájékoztatására van szánva, de a könyv multjával és jelenével szakszerűen foglalkozó könyvtárosok, sőt általában a nagyközönség is élvezettel és haszonnal forgathatja e füzeteket. Az eddigi kötetek a következő kérdéseket tárgyalják: 1. August KIRCHMANN, a torontói egyetem ny. r. tanára, arról az elsősorban Németországban időszerű és sokat vitatott kérdéstről

szól, hogy az antikva vagy a fraktur betűtípus felel-e meg leginkább. Szerző a «német» írás mellett foglal állást. 2. E. GOLDBERG, a lipcsei kgl. Akademie für graphische Künste und Buchgewerbe vezető tanára, a színes fényképezésről s a színes nyomásról ad jó áttekintést. 3. Wilhelm HELLWIG a vegytani és mennyiség-tani formulák szedését tárgyalja. 4. Reinhold BAMMES, a müncheni nyomdászati szakiskola főtanítója, a címlapszedés szabályait és fejlődését ismerteti. A ma érvényesíthető irányelveket BAMMES a következő pontokban foglalja össze: a) A címlap egyfajta betűtípussal szedendő, mely a szöveg szedéséhez alkalmazott betűfajjal azonos. b) A címlaphoz lehetőleg kevés különböző méretű betűket használjunk. c) A címlap tükre ne legyen szélesebb, mint a szövegé. d) A cím-szöveget az értelem szerint, de lehetőleg kevés sorra osszuk el. e) Mindennemű sorrendezés megengedhető, ha világosan tagolja az értelmet. f) Névelők, kötőszók stb. külön sorba iktatása, ami a lipcsei címszedés egyik vesszőparipája volt, lehetőleg kerülendő. g) A sorok végén az írásjelek elhagyandók. h) A címlap harmóniáját gondosan mérlegelt ritkítással fokozzuk. i) Díszek alkalmazását a minimumra szorítsuk. k) Szintúgy mérsékelten bánjunk a színes nyomással. 5. Hans WOLFF a XV. és XVI. századi könyvdíszek németországi fejlődését tárgyalja számos más hasonmás kíséretében. 6. R. STÜBE az írás fejlődését mutatja be. Műve eddig megjelent két részében az írás előfokairól s a képirás különböző fajairól szól. 7. Lorenz Reinhard SPITZENFEIL az újabb betűtípusok alapformáiról értekezik. 8. Heinrich HOFFMISTER igen szemléletesen mutatja be azokat a technikai berendezéseket és folyamatokat, amelyek mai nap a betűöntésnél használatosak. 9. Bruno POSSANNER a papírgyártást ismerteti.

Ezekben vázoltuk a csinos kiállítású, szépen illusztrált füzetek tartalmát, amelyek beszerzését minden közkönyvtárnak bátran ajánlhatják.

GULYÁS PÁL.

O. E. Ebert und O. Scheuer: *Bibliographisches Jahrbuch für deutsches Hochschulwesen. I. Band. Berichtsjahre 1910 und 1911.* Wien und Leipzig 1912. Ed. Beyers Nachfolger. (Ny. Pozsony, Alkalay Adolf és fia) 4-r. XIV, 2, 250 l.

A németnyelvű főiskolákra vonatkozó irodalomról készült ezen kurrens bibliografia, a hasonló német vállalkozásoknál megszokott alaposággal és pontossággal. Az önálló művek mellett, amelyek